

DALENDE VOGELSTAND

Het vogelverdriet van de

Hidde Bult reist de wereld af om vogels te zien. Maar er is meer dan de kick van het spotten. De 72-jarige bioloog/farmacoloog brengt al vanaf zijn twaalfde **nauwkeurig in kaart** waar, wanneer en in welk landschap hij een bepaalde vogel signaleert.

Florence Imandt

Putte

Ooit leefden er op de Brabantse Wal de meeste soorten broedvogels van heel Nederland, zegt Hidde Bult, tijdens de privé-powertpointpresentatie op zijn studeerkamer. Maar onder invloed van met name de enorme toename van stikstof in de natuur, is het pijlsnel achteruit gegaan met de vogelstand. „Stikstof maakt het water en de bodem voedselrijker en dat heeft forse impact op de natuur omdat het natuurlijk evenwicht tussen de soorten, hevig wordt verstoord. Er ontstaan monoculturen van bepaalde planten die goed gedijen in rijkere grond, zoals bepaalde mossen en grassen (pijpenstro). Dat zorgt ervoor dat bepaalde diersoorten geen voedsel meer kunnen vinden en verdwijnen.”

Als bioloog is Hidde Bult bezig met alles wat groeit en bloeit, maar voor vogels ontwikkelde hij al vanaf zijn twaalfde een

extra hevige passie. Van zijn vader leerde hij de grutto van de tureluur onderscheiden en werd op vakanties in Spanje en Oostenrijk elke observatie genoteerd in een schrift. „Ik word ontzettend blij van vogels. Ik vind ze allemaal even prachtig, het gedrag, de tunes, het aanpassingsvermogen.”

Broedvogels

Sinds hij in 1978 in Putte ging wonen, aan de rand van het bos, is hij de vogelstand in zijn directe omgeving gaan monitoren. En dan met name broedvogels, die in een bepaald gebied wonen en broeden, al overwinteren ze soms in het buitenland. „De afname van sommige soorten is ontstellend. De geoorde fuut bijvoorbeeld, was ooit het kroonjuweel van de Brabantse Wal. In 1988 werden nog 70 paren geteld, nu zijn het er nog één of twee.”

De fuut is één van de oorspronkelijke bewoners van de voedselrijke vennen die er op de Brabantse Wal zijn. Maar die vennen, zoals de Kleine en de Grote Meer, zijn steeds verder droog ko-

men te staan doordat boeren en grondwaterbedrijven steeds meer water aan de bodem onttrekken. En die verdroging versterkt de effecten van stikstofneerslag. Waar in 1988 bij de meren nog 843 broedparen watervogels werden geteld (25 soorten), waren er in 2016 nog maar 77 paren (14 soorten).

Het is een hopeloos circus rond de Europese landbouwsubsidies

– Hidde Bult

Maar, waar de ene vogelsoort verdwijnt, neemt een ander type het roer soms over. De graspieper bijvoorbeeld, die vaart wel bij de toename van het aantal grassoorten op de Brabantse Wal. En ook met de kneu, een heidevogel, gaat het goed vanwege de ingrepen van Brabants Landschap en Natuurmonumenten, die voor meer struwelen zorgden. En ja, dan kom je op een moeilijk punt. Zijn die types dan minder waard dan bijvoorbeeld de wulp? Dat is immers ook een heidevogel van de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten die rond 1990 nog regelmatig werd gezien, maar anno nu verdwenen is. Een lastig verhaal, vindt Bult, die niet alléén maar een klaagzang wil laten horen. „Er zijn ook positieve trends, zoals de toename van vogels die in struiken leven, maar de trend is dat door de stikstofneerslag het aantal verschillende diersoorten fors afneemt.”

Op de heide van de Brabantse Wal komt ook bijna geen konijn meer voor, zegt Bult, al heeft dat vooral te maken met een ziekte die in 1984 ontstond in een angorakwekerij in China. „De ziekte is met de modebehoefte van toen, meeverhuisd naar Italië en van daaruit verspreid naar de rest van Europa. Het lijkt op het coronaverhaal. Voor het ecosysteem van de Brabantse Wal heeft het verdwijnen van het konijn grote gevolgen doordat er geen holen meer gegraven worden. In die konijnenholten broeden vaak vogels, zoals de bergeend en de tapuit.”

Landbouw

Tot aan de jaren negentig had ook het omvormen van weilanden tot akkers grote negatieve impact op flora en fauna, zegt Bult. „Er werden grote maaisvelden aangelegd en daarvan profiteert bijna geen enkel dier. In grasland leven meer ongewervelden zoals insecten en regenwormen. Die verdwijnen wanneer je er een akker van maakt en daarmee ook de (spits)muizen en vogels als steenuil, grote lijster en spreeuw. Door het ploegen en de hoge mestbelasting waarmee snijmais als veevoer wordt geteeld, wordt de bodemfauna vernietigd.”

We raken aan een gevoelig punt: de invloed van de landbouw op de natuur. Het gaat om te veel beregenen waardoor de waterstand zakt en verzuring en verdroging ontstaat; het gaat om ammoniakuitstoot (vrijkomend als poep en plas van koeien en varkens mengen) waardoor stikstof neerslaat en planten- en diersoorten verdwijnen. En waar Hidde Bult zich groen en geel aan ergert: de Europese landbouwsubsidies die verkeerd verdeeld worden. „De Rekenkamer heeft vastgesteld dat de subsidies het omgekeerde bereiken van wat ze beogen: ze vergroten de inkomensverschillen tussen grote en kleine boeren en bevorderen schaalvergroting. Dat komt doordat subsidie gekoppeld is aan het aantal hectaren.”

Bult wordt er wel eens moede-loos van. „Het is een hopeloos circus met die subsidies. Er zijn soms mooie projecten om de natuur een oppepper te geven, maar dat zijn druppels op de gloeiende plaat. Probleem is dat politici allemaal bang zijn om de landbouw echt te hervormen. Er moet simpelweg een nette regeling komen om de sector te verkleinen en boeren zouden meer coöperatief moeten werken in plaats van gericht op het individuele belang.”

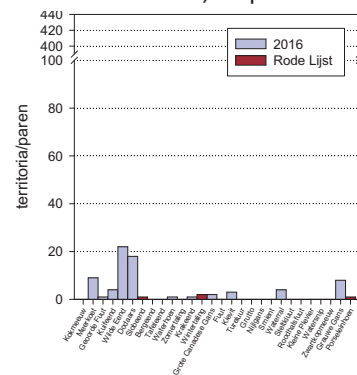
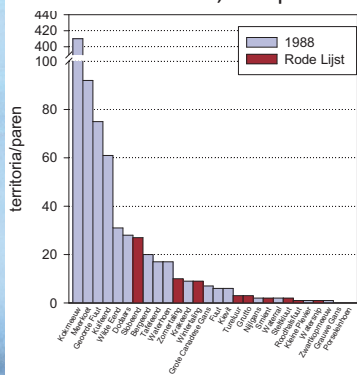
Over het behoud van zijn eigen ‘erfgoed’ is hij niet optimistisch: al die duizenden beschrijvingen en vogelwaarnemingen die hij de afgelopen zestig jaar deed, zullen in het Grote Ronde Archief verdwijnen. „Nee, met al dat papier maak ik niemand blij, ook mijn kinderen en kleinkinderen niet. Ik heb al veel gedigitaliseerd. Dan kan iemand er over vijftig jaar eventueel nog iets mee. Al zijn vogelaars ook een uitstervend ras. De moderne twitchers komen van heinde en ver op zeldzame soorten af, maar in dat saaie karteringswerk zoals ik doe, zijn ze totaal niet geïnteresseerd. Misschien dat mijn presentatie een beetje bijdraagt aan bewustwording van de kwetsbaarheid van de natuur. Dat hoop ik.”

Vennen: broedparen watervogels en de verdroging

1988: 25 soorten, 843 paren

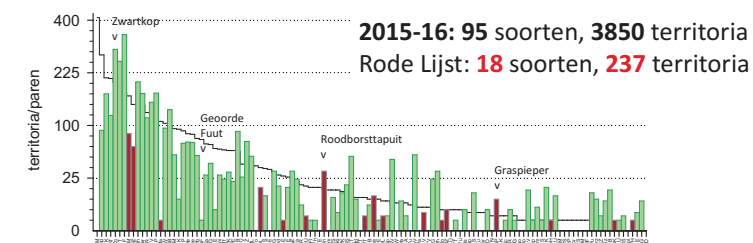
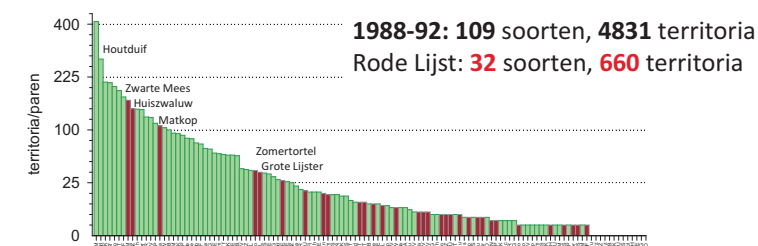
2016: 14 soorten, 77 paren

Rode-lijst : 8-9 soorten, 54-58 pr Rode-lijst : 2-3 soorten, 3-4 pr.

Dit was voor de jaren met grote droogte !

Broedvogelplots Brabantse Wal: samenvatting aantallen

vogelaar op Brabantse Wal

▲ Vogelaar, bioloog, farmacoloog en kenner van De Brabantse Wal Hidde Bult bij de Kleine Meer in Ossendrecht op zoek naar vogels. Hij maakt zich grote zorgen om de vogelstand. Bij de Kleine Meer is de verdroging – een van de oorzaken van het verdwijnen van water- en broedvogels – goed te zien. FOTO TONNY PRESSER/PIX4PROFS

▼ Van boven naar beneden.
De blauwborst.
De zwartkop.
De patrijs.
De boomklever. FOTO HANS ZOETER,
VOGELWERKGROEP BERGEN OP ZOOM

In het midden de geoorde futen.

Vogels tellen: een ideaal tijdverdrijf van achter je raam

Op zoek naar een nieuwe hobby? Ga komend weekend vogels tellen. Vele tienduizenden Nederlanders gingen u voor. Op 29, 30 en 31 januari houdt Vogelbescherming Nederland weer de jaarlijkse Nationale Vogeltuintelling. Vorig jaar deden ruim 90.000 mensen mee en het aantal voorinschrijvingen doet vermoeden dat dat record, dit jaar wordt gebroken, zegt

woordvoester Marieke Dijkman. „Het is een ideaal tijdverdrijf in een periode waarin je heel veel thuis bent, zoals nu met corona. Gratis vertier vanachter je raam. Gewoon een half uurtje gaan zitten en er komt altijd wel iets voorbij, of je nou op het platteland of in een grote stad woont.”

Nou ja, hoe groener de tuin, hoe meer vogels. En je kunt de aanvlug zelf goed

bevorderen door een paar dagen voor de telling, zakjes nootjes of vetballetjes op te hangen.

De Vogelbescherming houdt de telling intussen voor de 18de keer met hulp van tienduizenden vrijwilligers. Maar hoe representatief is dat eigenlijk? „Het is natuurlijk geen wetenschappelijke methode, maar je kunt wel degelijk trends afleiden die wetenschappelijk onderzoek on-

dersteunen. De afname van de huismus bijvoorbeeld of de groei van het aantal halsbandparkieten. Ooit ontsnapt ergens uit een kooi weet dit type zich wonderwel te handhaven.”

Of er veel mensen gaan tellen hangt mede af van het weer, zegt Dijkman. „Bij goed weer laten zich meer vogels zien en is het nog leuker om te doen.”

■ tuinvogeltelling.nl/meedoen

